

Militaire gebouwen te Oostende in het verleden.

door Freddy Hubrechtsen

II. HET ARSENAAL(23)

Na het Beleg van Oostende (1601-1604) kwam een Spaans garnizoen in de stad gelegerd.

Het door de troepen bezette terrein, Spaans Kwartier genoemd, was begrensd door de Groentenmarkt, ongeveer de huidige Louisastraat en de stadswallen.

Dit terrein was een onderdeel van de "Laetste Aoffsnydinghe" van de stad tijdens de ultieme fase van het Beleg.

De plaats was bijzonder geschikt om als citadel te dienen met controle over de haveningang en over de stad.

Men bouwde er twee kazernes en nog andere gebouwen met militaire bestemming. Het vaste garnizoen was zeker niet overdadig groot maar in een vesting hoort o.a. artillerie. Uiteraard werd ook een arsenaal gebouwd.

Er wordt ons weinig of niets verteld over dit gebouw in de XVIIde eeuw.

Na het Beleg zou een arsenaal gebouwd zijn op de plaats van het vroegere stadsmagazijn op de Grote Markt. Dit arsenaal werd in 1645 verkocht.(24) Door de krijgsverrichtingen tijdens de Spaanse Successieoorlog werd het nieuwe arsenaal dat gelegen was tegenover het Capucijnenklooster aan het kruispunt met de Aepestraete (Brabantstraat) verwoest (25)

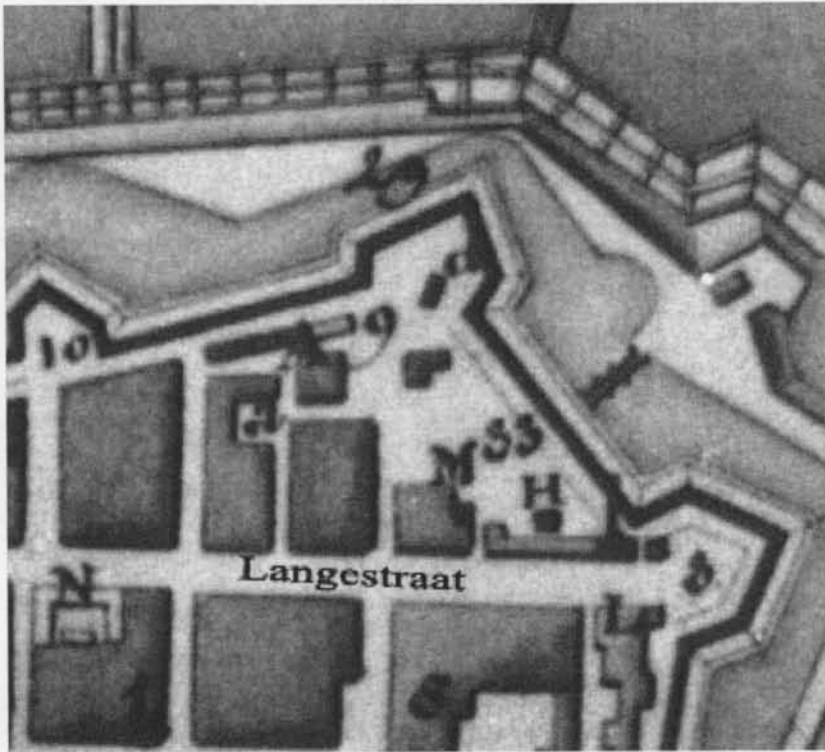

Maquette van Oostende einde 17de eeuw (26)

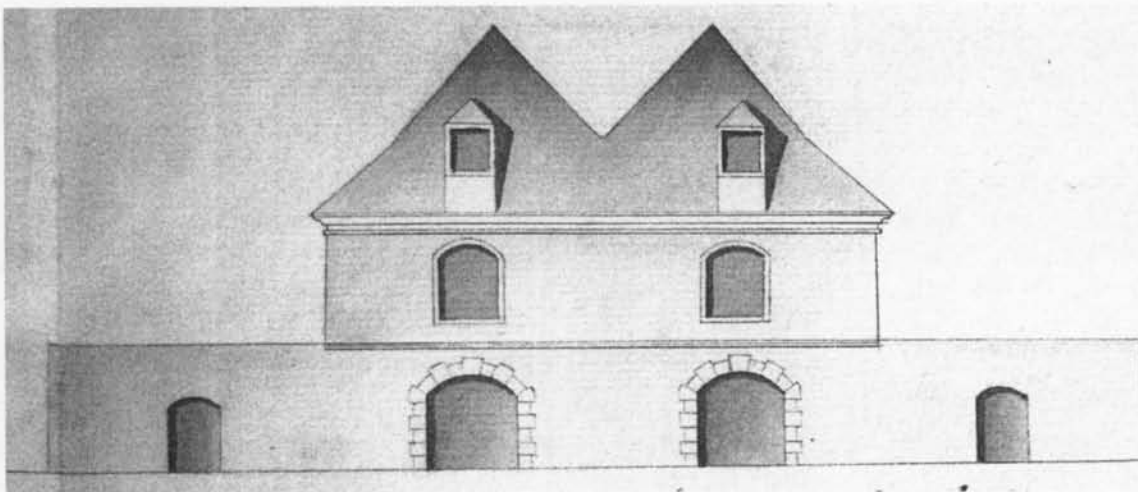
Dan werd het even stil rond het gegeven.

In 1732 ontstond er een discussie omtrent de bouw van een nieuw arsenaal waarbij het idee werd geopperd het vroegere militair hospitaal te gebruiken gezien de munitie daar reeds lag opgeslagen.

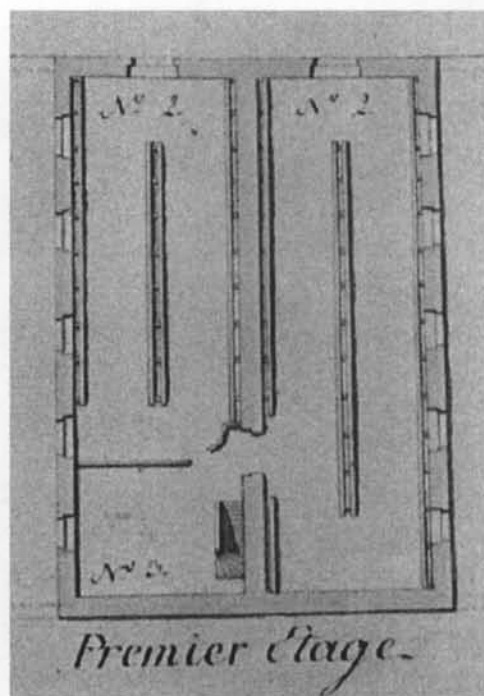
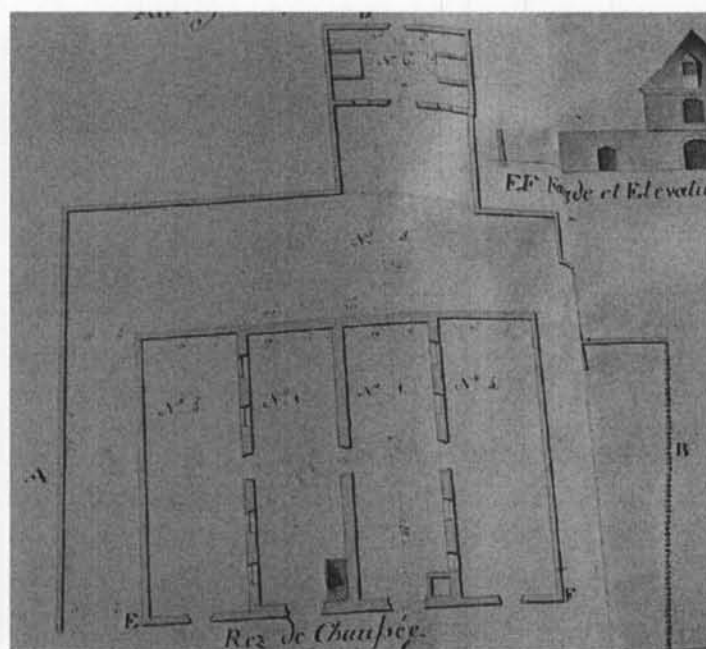
Er werd tenslotte in 1733-1734 een nieuw arsenaal gebouwd achter het militaire hospitaal.(27)

De letter H staat hier voor het arsenaal en I (rechts van H) is het militaire hospitaal.

Vooraanzicht van het gebouw.

Gelijkvloers: Nrs 1: zalen voor de affuiten en hun tractiestel
 Nrs 4: afgesloten koer waar de projectielen gestockeerd werden
 Nr 5 : koer
 Nr 6 : smidse van het arsenaal

Eerste verdiep: Nrs 2 : wapenzalen
 Nr 3 : lokaal voor het schoonmaken van de wapens

Men was niet helemaal tevreden met de toestand van het gebouw. Er zijn scheuren in het metselwerk wat bewijst dat de constructie van de fundering onzorgvuldig gebeurde. De daken waren met leien belegd maar bij sneeuw en grote regenval bleef het water niettegenstaande de brede loden goot staan tussen de twee daken wat schadelijk was voor het schrijnwerk.

Tijdens de grote uitverkoop van 1781-1782, waarbij heel wat gronden en gebouwen verkocht werden (ook militaire), werd het arsenaal verkocht op 31 december 1781 voor 26.400 gulden aan een zekere Franciscus de Vinck.(28)

De Fransen namen in juli 1794 onze contreien terug in voor een lange periode. Met de vrede van Campo Formio in 1797 deed de Oostenrijkse keizer afstand van de Oostenrijkse Nederlanden ten voordele van Frankrijk(29). De Oostenrijkers zullen onze gebieden in 1814 niet meer opeisen waardoor het Verenigd Koninkrijk kon ontstaan.

Op 23 juli 1799 vergaderden de oorlogscommissaris van Oostende Boquet, de commandant van de artillerie Santonnaere en de commandant van de plaatselijke genie D'Autel op last van de minister van oorlog met de bedoeling een proces-verbaal op te stellen waarin alles vermeld werd wat noodzakelijk was voor het militaire establishment in onze stad (30).

Wat de artillerie betreft was alles in orde ware het niet dat het gebouw dat dienst deed als arsenaal een groot magazijn was , eigendom van een "émigré" m.a.w. iemand die voor de Franse bezetting het land verlaten had.

Het gebouw was te groot (totale oppervlakte 2.550 m²) en niet stevig genoeg voor het materiaal dat het moest bevatten.

Men stelde voor een nieuw arsenaal te bouwen:

- Een wapenzaal van 300 m².

- Een loods, 180 m², voor de twee smidsen en een slotenmaker.
- Een magazijn met een gelijkvloers en een verdieping (elk 300 m²).
- Een zaal, 210m², voor het behandelen van springstoffen (vuurwerkmaker).

Dat is een totaal van 1290m².

Bij dit nieuwe arsenaal zou een verblijf voor de commandant en de magazijnmeester van de artillerie moeten voorzien worden.

Men blijkt vroeger zelfs geopteerd te hebben voor het Kapucijnenklooster maar gezien dit verkocht werd is men verplicht een nieuwbouw voor te stellen.

Dit nieuwe magazijn zou moeten gebouwd worden in de "nieuwe stad" van 1784 (het Hazegras) aan de Catharinakreek voor het gemak van aankomst en vertrek van de goederen en materialen.

Dit plan komt later nog ter sprake.

Ook de terugkoop van het oude arsenaal voor een bedrag van 80.000 frank kwam ter sprake maar die prijs bleek meer te zijn dan het gebouw waard was daar het ook niet beschikte over een woonplaats voor de Garde d'Artillerie. Constructie van een nieuw bovenop het oude ?

Jean Charles Busso, op dat ogenblik directeur van de brievenpost , die het klooster van Witte Nonnen op 2 maart 1798 had gekocht voor 650.300 frank, stelde voor dit aan de militaire overheid te verkopen om te dienen als hospitaal, kazerne, arsenaal of een andere militaire instelling (31).

De interesse was gewekt want op reeds 15 september 1804 werd de directeur van de fortificaties, Pasquet, door de 1ste inspecteur-generaal van de Genie, Demibarrere, verzocht inlichtingen en advies te verstrekken aan de Minister van Oorlog. Pasquet speelde die vraag op 18 september door naar de kapitein J.St Leger, commandant van de Genie te Oostende (32).

Wij vinden dit klooster niet terug op de lijst van de militaire gebouwen die door de stad moesten overgenomen worden waaruit kan blijken dat dit domein toch niet door de overheid werd aangekocht (33).

Op 13 augustus 1814 werd een conventie gesloten tussen Groot-Brittannië en Nederland betreffende de controle op en het herstel van de versterkingen in de Lage landen.

Op 1 november 1815 stelde Captain Gipps van de Royal Engineers een inspectierapport op over de Vesting Oostende waarin hij o.a.vermeldt: "Storehouses, their state en contents :The only Public Store-houses, consist in the Arsenal, (which contains a good Artillery Establishment) (34).

Daarmee kennen we het bestaan van een arsenaal maar nog de locatie niet.

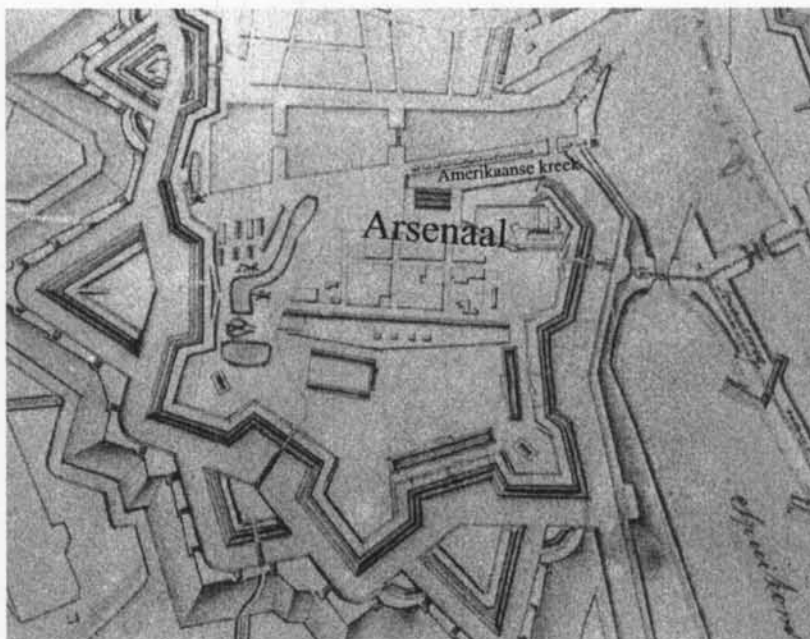
In zijn "Memorie van aanval en verdediging voor de vesting Oostende" van 20 september 1817 schrijft 1ste kapitein ir. Pasteur "Het arsenaal is een geabandonneerde kerk en klooster bestaande uit twee etages en hebbende een lengte van 120 voet en breedte van 106 voet voorzien van een groot plein waarop noch kanonstelling noch kogelbakken enz. zich bevinden. Dit gebouw is over het algemeen zeer slecht, oud, bouwvallig en zeer ondoelmatig dadelijk achter het front van attaque in nauwe straten, en zeer verre van de losplaatsen gesitueerd. Het is een dringende noodzakelijkheid een nieuw arsenaal voor de vesting aan te bouwen, hetwelk dan ook zal plaats hebben, hoewel deszelfs emplacement nog niet is bepaald; wij oordelen dat hetzelfde nooit beter dan naast de St Catherina Sluis aan de Amerikaansche Kreek zoude kunnen gesitueerd zijn" (35)

Op 2 augustus 1820 meldt Pasteur terloops in een brief aan de gouverneur van de provincie dat hij "dadelijk een begin heeft doen maken met het graven der fundamenten van het nieuw arsenaal" (36)

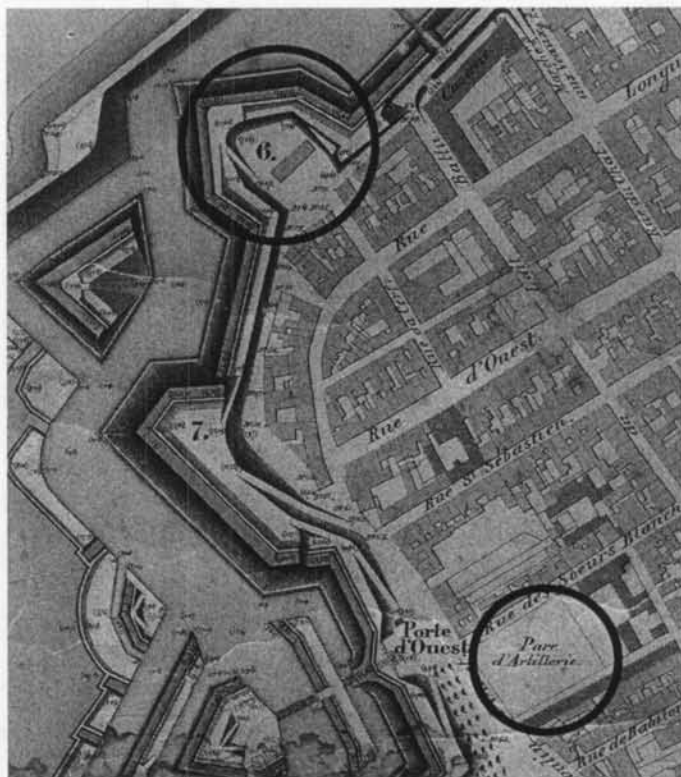
In zijn "Aantekeningen voor de vesting Oostende" vermeldt de opsteller over het arsenaal dat het is "een geheel nieuw bomvrij gebouw van drie etages lang 50 ellen, breed 32,50 ellen gelegen aan de Amerikaansche kreek, waardoor het alleen te water kan ontvangen; het is voorzien van eenen goeden ringmuur, waardoor eene ruime binnenplaats wordt ingesloten; er bestaan vier bakkerijen ieder voor 500 rations; tevens is er plaats tot berging van alle artillerie & genie behoeften & eenige levensmiddelen"(37).

Het arsenaal heeft een leien dak en er zijn twee citernes met een gezamenlijke capaciteit van ca. 400 kubieke meter.

Op de afbeelding hierna ziet u een uittreksel uit een kaart van 1823 met de plaats van het nieuwgebouwde arsenaal (38).

Het kanonmeubilair en de munitie werd niet alleen in het arsenaal bewaard want in zijn "Memorie van aanval en verdediging over de vesting Oostende" schrijft de kapitein ingenieur Masseur in 1825 in zijn laatste paragraaf: "Tegenover de Westpoort bevindt zich door hoge muren omringd een tuinplein, waarop de nodige kanonstellingen, kogelstapels & zijn; ook diend een gedeelte van het inwendige van Bastion N° 6 voor kogelstapels."(39)

In 1839 werd binnen het domein nog een ruime woning gebouwd voor de Garde d'Artillerie met zolder en kelder. In 1856 bouwde men een smidse binnen het domein.

Het gebouw had naast zijn uitstekende ligging, aanlegplaats voor schepen waardoor een snel laden en lossen mogelijk was en ver genoeg van het mogelijk aanvalspunt, ook nadelen.

Door zijn grote hoogte is het niet helemaal aan het zicht van buiten onttrokken en kan het zo vanaf het kruispunt Nieuwpoortsesteenweg – Torhoutsesteenweg onder vuur genomen worden(40)

Op zondag 26 maart 1865 merkten voorbijgangers omstreeks 14u30 op dat er rook kwam uit één van de vensters van het arsenaal. De alarmklok werd geluid en burgemeester Van Iseghem, plaatscommandant kolonel Bergenhouw en de commandant van het 8ste linieregiment, kolonel Dupont waren bij de eersten op de plaats van de ramp. De brandweer met de architect Vanhercke aan het hoofd werkte de ganse namiddag en nacht door maar kon het gebouw niet redden. De omgevende woningen konden echter gevrijwaard worden. Op 28 maart flakkerde de brand terug op in een kelder maar door het moedig optreden van een aantal militairen en een brandweerman kon een grote explosie verhinderd worden. Zelfs op 29 maart was nog een afdeling van de brandweer aan het nablussen.

Op 30 maart was het vuur volledig gedoofd.

Enkel de Garde d'Artillerie, kapitein M.Mutton, die zijn woning binnendrong om waardevolle documenten en voorwerpen te redden werd ingesloten in zijn woning en zwaar verbrand maar overleefde de catastrofe. In het puin werden een honderdtal frankstukken in goud gevonden en een aantal deels gesmolten zilveren muntstukken (41)

Voor hun optreden tijdens de brand op 26 maart werden de volgende ondersectiechefs van de brandweer beloond met de medaille in vermeille (verguld zilver): Jean Vanhove, Leopold Van Yper, Pierre Hoedts en Ferdinand Van Outryve. De sectiechefs zelf waren ook aanwezig tijdens de brand maar het beperkt aantal medailles die zouden uitgereikt worden deed hen besluiten de ondersectiechefs voor te dragen.

Voor hun optreden op 28 maart kregen de volgende mensen een medaille:

In goud: brandweercommandant Pierre Vanhercke, kapitein Pierre Vandenbogaerde, commandant van de genie; kapitein-commandant Louis Vilain van het 4de artillerieregiment.

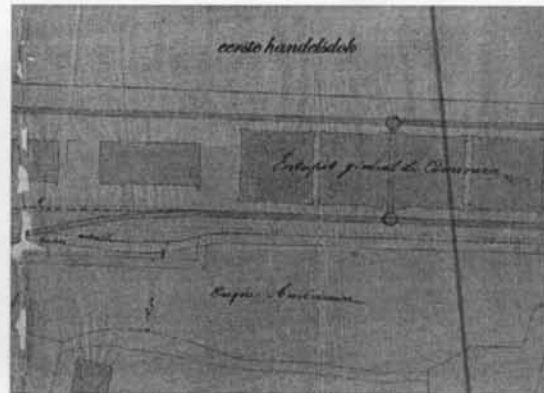
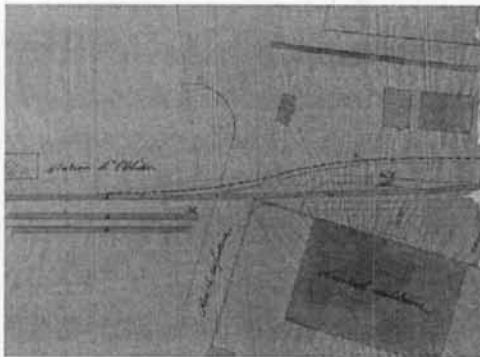
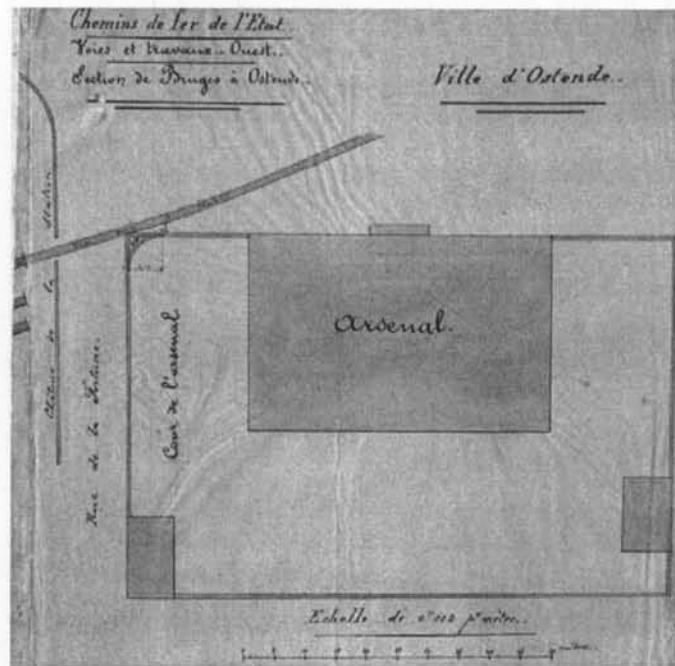
In vermeille: brandweerman Albert Vigne, conducteurs van de artillerie Jean Baptiste Claeys en Albert Tilkens, kanonnier 1ste klas Adolphe Biard, Brigadier-portier van de artillerie Jean Baptiste Vanderputten, de kanonniers 2de klas van het 4de artillerieregiment Louis Neetens, Henri Paelmen, François Cirez, Aimé Marechal, Charles George, Jean Nicolas en Jean Baptiste Goor.(42)

Gezien de regering Oostende als vestingstad had afgeschreven, werd door baron Chazal, Minister van Oorlog, bij ministerieel besluit van 20 juni 1865 een speciale commissie samengesteld om te onderzoeken welke terreinen en gebouwen afhankelijk van het nationaal militair domein te Oostende dienden te worden voorbestemd om over te dragen aan de verschillende staatsdiensten.

Deze commissie vergaderde in het stadhuis gedurende drie zittingen en verklaarde zich akkoord met een proces-verbaal van 10 augustus 1865 waarna de leden van de commissie dit document ondertekenden.(43)

In het eerste hoofdstuk werd reeds de overgave van het Koninginne- of Groot Kwartier besproken. Naast een aantal later nog te bespreken gebouwen en domeinen kwam ook het arsenaal aan de beurt.

Op 28 juni 1865 ondertekenden de majoor Eugène Trumper, commandant van de Genie te Oostende, en Bernard Van Moere, hoofdgenieur en diensthoofd bij de Staatsspoorwegen, een proces-verbaal betreffende de afstand door de militaire overheid van een terreingedeelte van 7,74m² in de westelijke hoek van het domein om de aanleg toe te laten van een spoorlijn vanuit het station naar de stedelijke opslagplaatsen(44)

Er komt een vervolg met een proces-verbaal van 27 december 1865 getekend door majoor Trumper en Dhr. Van Bredael, ontvanger van Registratie en Domeinen te Oostende waarbij de gebouwen, koeren en tuinen aan het Ministerie van Financiën worden overgedragen.

Deze overdracht behelst niet de woning van de Garde d'Artillerie (donker gekleurd op het plan) en het terreingedeelte dat reeds in juni aan het Ministerie van Openbare Werken overgegeven

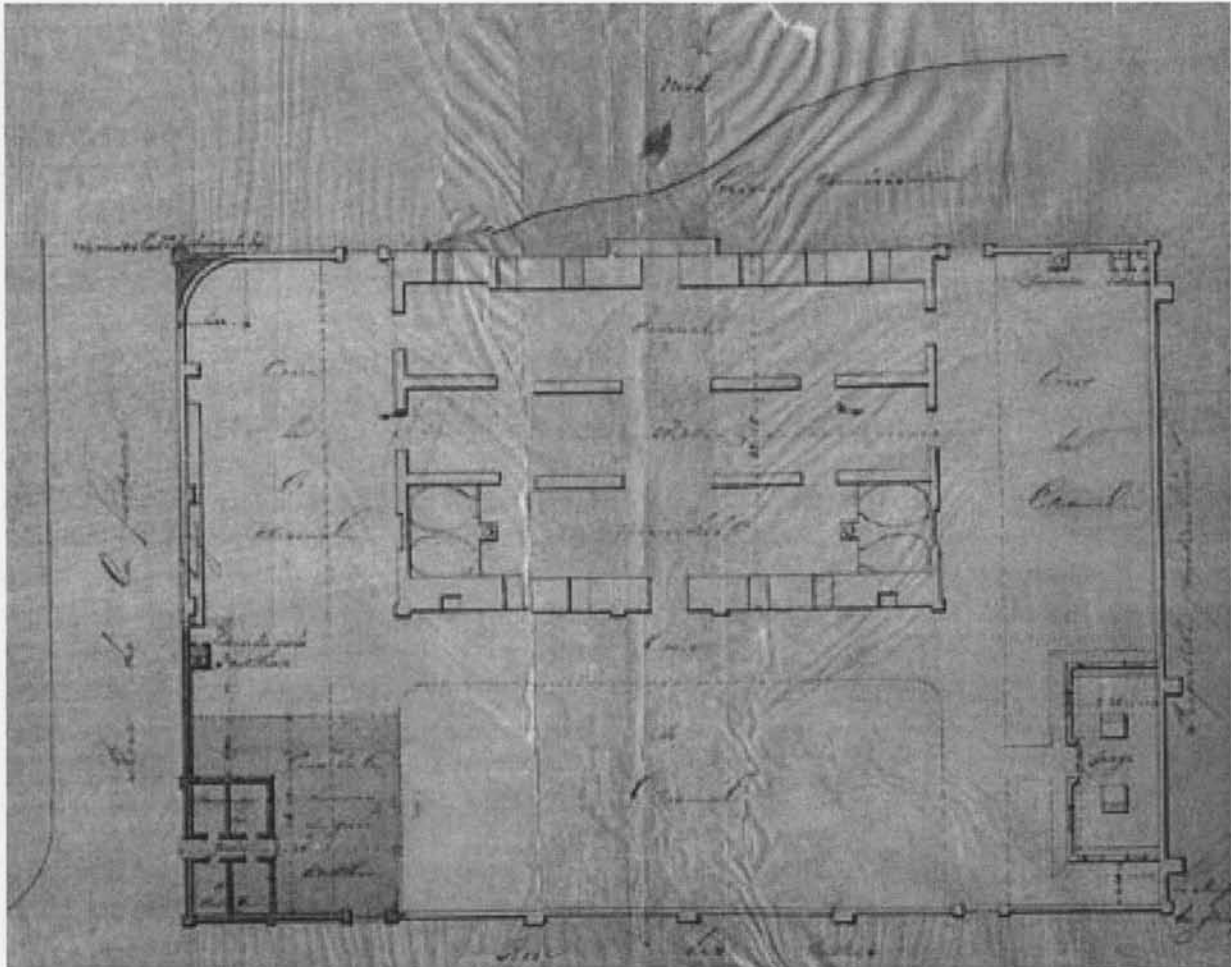
Het overgedragen gedeelte beslaat een oppervlakte van :

	ha	a	ca	ma
Arsenaal	0	16	11	
De smidse	0	01	44	
De koer met ovens, latrines, hangar en de omheiningmuur	0	31	54	26
Totaal	0	49	09	26

Hat arsenaal zelf meet 50,2m lang, 32,1 m breed en 13 m hoog met vier broodovens, twee fornuizen waarvan één met grote koperen ketel, twee pompen met arduinen bekken, 487 m ankers uit getrokken ijzer met bijbehoren, 50 kg smeedijzeren bouwonderdelen, ijzeren trapeleuningen, 70 kg oud lood etc. De loods bevindt zich tegen de westelijke muur van de omheining, is 20m lang op 1,25m breed en 1,75 m hoog met 11 eikenhouten stijlen op arduinen sokkel en een dak bedekt met rode Boomse dakpannen. De koer omringt de gebouwen en heeft een omheiningmuur van 2,8 m hoogte en 0,7 m dik. De smidse met vier vuren bevindt zich in de oostelijke hoek van de omheining

in een gemetseld bouwwerk en is 17,2m lang, 8,35m breed en 3,5m hoog. Het dak bestaat uit blauwe Boomse dakpannen.

Er bevindt zich nog een oven en een latrine in metselwerk tegen de noordelijke muur.

Het derde deel van de overdracht is een proces-verbaal van 3 november 1866 van overgave tussen de Ministeries van Oorlog en Financiën enerzijds en het Ministerie van Openbare werken (Directies Spoorwegen, Post en Telegraaf) anderzijds betreffende de militaire terreinen nodig voor de spoorweg en afhankelijkheden. Dit PV werd ondertekend door 1ste kapitein Soyer, commandant van de Genie van Oostende, Dhr. Van Bredael, ontvanger van de Registratie en Domeinen te Oostende en Dhr. Lamquet, ingenieur diensthoofd bij de directie Spoorwegen, Post en Telegraaf (45)

Het behelst hier de overdracht van totaal 6ha, 68a, 70ca, 26ma. bestaande uit

- de woning van de Garde d'Artillerie (3 are 60 ca)
- de gebouwen en terrein overgegeven op 27/12/1865 aan het Ministerie van Financiën (zie boven)
- terreinen die deel uitmaakten van de vesting en die in een later hoofdstuk nog besproken worden.

Hiermee viel het doek voor het arsenaal van Oostende.

(wordt vervolgd)

EINDNOTEN

De eindnoten van (1) t.e.m. (22) verwijzen naar het artikel "Militaire gebouwen te Oostende in het verleden" verschenen in het februari-nummer blz. 2006-53.

- (1) Museum voor schone Kunsten Oostende.
- (2) De straatnamen van Oostende wijzigden regelmatig. In de 18de eeuw noemde de Van Iseghemlaan de Vestingstraat en later de Noordstraat en Noordlaan. De Christinastraat was de Karne- of Keernemelkstraat. Het gedeelte van de Vlaanderenstraat waarvan sprake was de Kalvermarkt of Beestenmarkt. De verbinding Grote Markt en Langestraat was de Kattestraat.
- (3) Proces-Verbaal 04/07/1866 met toelating ministerie van oorlog van 23/06/1866, 4de afdeling Nr 14325 en ministerie van financiën Nr 7131 Ca van 2 juli 1866 (Archief Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate).
- (4) Over de datums 1741 of 1742 zijn de onderscheiden bronnen het blijkbaar niet eens.
- (5) «Etat des bâtiments destinés a loger des troupes a Ostende et au fort philippe» Service Historique de L' Armée de Terre (SHAT), Château de Vincennes» Archief: Genie, Places Etrangères, Carton I pièce 32.
- (6) Uittreksel uit een kaart van 1747, anoniem, SHAT Bibliotheek.
- (7) Bedoeld is Maria Theresia wiens opvolging van haar vader, Karel VI, zelfs na de Pragmatieke Sanctie nog steeds niet vol aanvaard werd door sommige mogendheden.
- (8) "Atlas contenant les plans et profils des batiments militaires en la ville d'Ostende" SHAT Bibliotheek. Er zijn 26 plannen waarvan één opgemeten en getekend door kapitein ingenieur H.Hamez in 1766, twee opgemeten door onderluitenant ingenieur De Lamy en getekend door onderluitenant ingenieur A.Boulanger (1768) en drie opgemeten en getekend door onderluitenant ingenieur A.Boulanger (1767, 1768, 1769). Op de andere plannen staat geen naam vermeld.
- (9) Er zijn duidelijk wijzigingen gebeurd in de loop der jaren want de cijfers komen niet overeen met hetgeen D'Ayme in zijn verslag vermeld had. Zelfs met aan de bewoners wat meer ruimte in bed te geven.
- (10) Daniël Farasyn: "1769-1794: de 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende", blz. 53.Stadsarchief Oostende 1998.
- (11) De "Munitionnaire" of proviandmeester is de ambtenaar belast met de bevoorrading van levensmiddelen en andere bevoorrading van de troepen. Het woord "munition" komt van "munir"=voorzien van, in dit geval voorzien van wapens en levensmiddelen. Vgl. het "pain de munition" = brood dat als mondvoorraad aan de soldaten werd uitgedeeld. Voor specifieke bevoorrading had men soms specifieke benaming zoals vb. "munitionnaire d'artillerie".
- (12) SHAT Archief: dossier Xe537 en Xe538.
- (13) Rijksarchief Brugge (RAB) Inventaris 86 Nr 3655.
- (14) SHAT dossier Xe537 en Archief Koninklijk Museum voor het Leger en de Krijgsgeschiedenis (KML), Fortificatie Oostende, doos 3, bundel 12.
- (15) RAB. Inventaris 82 Nr. 2419.
- (16) Archief KML Fortificatie Oostende, doos 4: de verslagen van de onderscheiden commandanten van de plaatselijke militaire genie.
- (17) Stad Oostende, registers voor geboorten en overlijden.
- (18) Archief KML Fortificatie Oostende, doos 4.
- (19) Idem.
- (20) Uittreksel van een kaart van Oostende en omgeving opgemaakt door de topografische brigade van de militaire genie 20 februari 1856 (Kaart 1856 archief De Plate). De brug naar de kursaal werd later verplaatst want hij wordt 10 jaar later op de tekening behorend bij het PV van overgave (verwijzing 3) geplaatst ongeveer ter hoogte van de Vlaanderenstraat.
- (21) Zie verwijzing (3).

- (22) Museum voor Schone Kunsten Oostende. In Oostende houdt men nogal hardnekkig vast aan de betiteling "Het Spaans...." Zelfs als dit overduidelijk uit de Oostenrijkse periode of uit een latere periode stamt cfr. het "Spaans" huisje in de Christinastraat.
- (23) Latijn: ars, arcis : burcht, citadel. Een arsenaal is een plaats waar militair materiaal wordt opgeslagen, hersteld en/of vervaardigd. Men onderscheidt ook nog marinearsenalen waar oorlogsschepen worden gebouwd. Het woord arsenaal dekt tegenwoordig vele ladingen en zijn nu meestal constructieateliers. Vroegere militaire arsenalen zijn tegenwoordig veelal als museum ingericht vb. het Berlijnse Zeughaus (Ned. Tuighuis) aan de prachtboulevard Unter den Linden waarin het "Deutsches Historisches Museum" is ondergebracht en vooral het "Landeszeughaus " te Graz (Oostenrijk) waarin zich de grootste historisch gegroeide collectie helmen, harnassen en wapentuig ter wereld bevindt.
- (24) Ary Sleeks: " Oude Oostendse Straten en Gebouwen", p. 75 en 77. Oostende s.d.
- (25) J.J.Bowens; "Nauwkeurige Beschrijving der oude en beroemde zeestad Oostende gelegen in Oostenryksch Vlaenderen" Brugge 1792, Anastatische herdruk Familia et Patria Handzame 1968, p.15.
- (26) Daniël Farasyn; "Belgische Steden in Reliëf – Oostende" Pro Civitate Brussel 1965.
- (27) -Daniël Farasyn; "1769-1794..." o.c. p.54.,
 -"Atlas..."SHAT Bibliotheek o.c.: 1732 - Algemeen Rijksarchief (ARA) Conseil des Finances, Inventaris 103 Nr 3081
 -Olivier Debaere vergist zich in zijn werk «Stedenatlas van Oostende"-Oostends Stadsarchief 2002- waar hij op p.105 vermeldt dat het arsenaal zich ten zuiden van de stad bevindt zoals getekend op een kaart uit 1742 (afbeelding 58 in het boek). Het door hem bedoelde arsenaal is de plaats van de scheepswerven.
 Een militair arsenaal zal nooit buiten de vesting gebouwd worden !
- (28) J.J.Bowens,o.c.,deel II p. 178 - Nota Generaal Durutte "sur les Places du Département de la Lys" maar hier is sprake van de verkoop aan een Deens burger, KLM Franse periode Invent. 17 Doos 18 Nr 421.
- (29) KML 1997 Acta van het colloquium "Campofornio 1797: La Belgique change de maîtres" Art.III van dit verdrag: «Sa majesté l'empereur, roi de Hongrie et de Bohème, renonce, pour elle et ces successeurs, en faveur de la république française, a tous ses droits et titres sur les ci-devants provinces belgiques, connues sous le nom de Pays-Bas autrichiens. La République française possèdera ces pays à perpétuité, en toute souveraineté et propriété, et avec les biens territoriaux qui en dépendent».
- (30) SHAT dossier Xe 537.
- (31) Brief Busso aan Napoleon (26 Thermidor an 12 =14 augustus 1804) KML Fortificatie Oostende Doos 3 bundel 11.
- (32) KML Fortificatie Oostende Doos 3 bundel 11.
- (33) RAB Inventaris 82 Nr 2419; SHAT dossier Xe 537.
- (34) - J-Carmichael Smith, Colonel Commanding Royal Engineers: His Royal Highness The Prince of Orange – State of the Fortresses in Flanders – November 1815" KML bibliotheek DK 1 (Br).
 - Lieut.General Sir Harry, D.Jones,K.C.B.: "Reports relating to the re-establishment of the Fortresses in the Netherlands from 1814 to 1830" London 1861 (Printed for Private Circulation) –privé collectie.
- (35) KML Fortificatie Oostende Doos 4. Het "front van attaque" waarvan sprake is de westelijke zijde van de stad waarlangs de aanvaller in het verleden bij herhaling de stad is ingedrongen.
- (36) KML A12/34/11.
- (37) NN ± 1823 KML Fortificatie Oostende Doos 4. Dr K.A.H.W. Leenders , mededelingenblad Heemkundekring Jan Uten Houte Etten-Leur Nr 25(2004) "Van Ellen Palmen en Meters": In 1810werd het metriek tiendelig maatstelsel ingevoerd en na de Franse periode wilden sommigen terug naar het oude maatstelsel. In 1816 kwam men tot een compromis waarbij de oude klassieke benamingen gebruikt werden m.a.w. 1el = 1m, 1palm = 10 cm, 1 duim = 1

cm. Dit bleef in Nederland van kracht tot 1937. Men moet dus voorzichtig zijn als men leest hoe groot onze voorouders uit die tijd waren: 1 el, 8 palmen, 1 duim is dus niet $1 \times 69 + 8 \times 10 + 1 \times 2,5 = 151,5$ cm maar wel 181 cm en dus niet van de kleinste ! Zie ook "Almanach der provincie West-Vlaenderen" Brugge 1829.

- (38) KML Kaarten in handschrift Oostende A11.
- (39) KML Fortificatie Oostende Doos 4. Dit tuinplein is niets anders dan de tuin van het voormalig klooster der Witte Nonnen die ook nog "Parc à Boulets" werd genoemd. - Kaart 1856 (o.c.)
- (40) E.Trumper, 1ste Kapitein van de Genie, "Mémoire descriptif de la Place d'Ostende et ses environs"
- (41) L'Echo d'Ostende van 29 en 30 maart 1865.
- (42) - Koninklijk Besluit van 15 september 1865 gepubliceerd in het Staatsblad van 26 september 1865 bijlage p.25.
- Ronny Villeirs: "Geschiedenis Brandweer Oostende" Oostende 1988 p.10-11.
- (43) 5de Regionale Directie van de Militaire gebouwen (5 KDR) Brugge 31.01.1966: Verslag in verband met de eigendomstoestand van de Generaal Mahieukazerne en de eigendomsgrens: Staatsdomein en het Maria-Hendrikapark .
- (44) PV van 28.06.1865 met toelating van het Ministerie van Oorlog d.d. 03/06/1865 4de afdeling Nr. 12809 en het Ministerie van Openbare Werken d.d. 06/05/1865 2de directie Nr. 297/2493 (Archief de Plate).
- (45) PV van 03/11/1866 met toelating van het Ministerie van Oorlog van 28/05/1866 4de afdeling Nr 14325, het Ministerie van Financiën van 09/06/1866 2de afdeling Nr. 325/8237 en het Ministerie van Openbare Werken van 6 juni 1866 Nr. 297/2826, 2de afdeling, 2de bureau uitgaand Nr. 16688.(Archief de Plate).

RAADPLEEG REGELMATIG ONZE WEBSITE! (www.deplate.be)

Wat vindt U daar?

- De inhoud van ons tijdschrift.
- De inhoud van de tijdschriften waarmee wij een ruilabonnement hebben.
- Het jaarprogramma (met eventueel de laatste aanpassingen).
- De tijdelijke tentoonstellingen.
- De geschiedenis van De Plate en van ons Museum.